

Industriens utredningsinstitut — ett beredskapsorgan för efterkrigstiden

*Docent I. Svernilson, föreståndare för
Industriens utredningsinstitut.*

Överallt i världen pågår som bekant för närvarande en livlig diskussion om och en omsorgsfull planering för tiden efter kriget. Vi ha här hemma i Sverige den oskattbara fördelen att under jämförelsevis lugna förhållanden få ägna oss åt denna planering. Men det är också med all säkerhet stora påfrestningar som vi ha att vänta oss. Om man undersöker de mera gripbara faktorer, som bilda grundvalen för det svenska näringslivet, kommer man till den pessimistiska slutsatsen att den ekonomiska utvecklingen efter kriget i stor utsträckning måste bygga på helt nya faktorer och att vårt näringsliv därför måste genomgå en ganska svår anpassningsprocess. Det gäller att finna nya metoder för att överkomma dessa svårigheter, och ett av de viktigaste leden bland dessa nya metoder är att grunda det ekonomiska handlandet av individer, företag, sammanslutningar och statliga organ på en bättre kännedom om näringslivets förutsättningar och de ekonomiska sammanhangen. Att bidra till denna kännedom på det industriella området är en av huvuduppgifterna för Industriens utredningsinstituts verksamhet.

Institutet som började sin verksamhet på nyåret 1939, utgör ett utredningsorgan för Sveriges Industrieförbund och Svenska Arbetsgivareföreningen och står även i nära kontakt med Sveriges Allmänna Exportförening. I styrelsen sitta representanter för dessa organisationer; ordförande är direktör J. S. Edström. Institutet arbetar med en liten fast anställd personal och särskilda sakkunniga för olika arbetsuppgifter. Dessutom medverka ett mycket stort antal experter från näringslivet samt den teoretiska och praktiska ekonomiska forskningsens olika områden. Vid sidan om det egentliga institutet finns också en särskild skatteexpert och en upplysningstjänst för industrien.

Bland de utredningar på lång sikt, som bedrivs inom institutet, och som alltså äro inriktade på att bilda ett underlag för den svenska industriens anpassning till efterkrigstidens nya förutsättningar, kan man särskilja ett flertal olika typer. Bland de viktigaste är det slags undersökningar, som avse att klarlägga förhållandet mellan produktion och avsättningsmöjligheter. Det är ju ett känt faktum att vi till största delen ha vår export att tacka för välståndet före krigsutbrottet. Ett av de allra mest brännande problemen för den svenska industrien efter kriget blir också, hur man skall kunna återupprätta och utveckla exporten. Det gäller att i detta avseende få till stånd en fredsberedskap. Här kan den ekonomiska forskningen hjälpa till genom studier av olika slag. Undersökningarna kunna inriktas på att följa utvecklingen i olika exportländer, exempelvis de sydamerikanska. En annan uppgift är att följa de händelser, som kunna påverka t. ex. skogsindustriens exportmöjligheter efter kriget. Som lämplig bakgrund till en dylik undersökning kan tjäna en undersökning av exportmöjligheterna efter förra kriget. Inom institutet hålla för närvarande två man på med studier av här uppräknad art.

Många skäl tala emellertid för att vi här liksom i flertalet länder under en ganska lång period efter krigets slut komma att upprätthålla en hög grad av självförsörjning. Studier måste därför även ägnas åt de inhemska avsättningsmöjligheterna. Vi måste redan under kriget planera en avsättningsreserv inom landet för den industriella produktionen. En sådan reserv utgör industriens arbetarbostäder. Sedan gammalt har den svenska industrien ute i landet haft att göra med sina arbetares bostäder, och institutet håller för närvarande på med en ingående utredning angående industriarbetarnas bostadsförhållanden. Syftet är dels att klargöra vilket bostadsbehov som föreligger, dels att genom en ingående social, teknisk och ekonomisk analys möjliggöra en riktig lösning av detta produktionsproblem. Man strävar även efter en samordning av industriens egna och det allmännas insatser på detta område. Material till utredningen har insamlats genom en enquête omfattande cirka ett tusen företag med 1.300 arbetsställen.

En annan typ av undersökningar som bedrivs inom institutet kunna sammanfattas under beteckningen produktionsundersökningar. En dylik undersökning pågår exempelvis rörande textilbranschen. Det gäller därvid att utreda bl. a. råvarutillgång och råvaruförsörjning, tillgång på arbetskraft och rekryteringsproblem, graden av specialisering vid de enskilda driftsenheterna, produktionskostnaderna vid företag av olika storlek, specialisering och teknik samt förhållandet mellan produktion och distribution inom branschen. Syftet med denna undersökning, som bedrivs i samarbete med Textiltrådet, är främst att för branschens egna män presentera ett underlag för en fortsatt effektivisering av produktionen.

En tredje typ av utredningar kan betecknas som

lokala studier av näringslivet. Dessa ha till ändamål att kartlägga utvecklingstendenserna och det nuvarande tillståndet samt att på grundval härav ställa prognoser för näringsliv och försörjning i olika landsdelar. Industriens utredningsinstitut har hittills ägnat sig åt Norrland, vilket varit naturligt, eftersom hela bygden där är så intimt samordnad med den norrländska industrien. Bland mera speciella problem, som tagits upp till behandling inom denna norrlandsutredning, märkas utnyttjandet av skogsavfallet och skogsindustriens biprodukter — resultatet av denna utredning har publicerats i en av institutet i dagarna utgiven bok »Tillvaratagande och förädling av mindervärdigt virke samt avfalls- och biprodukter i skogsindustrien» —, skogsarbetets rationalisering med hänsyn till avverkningsmetoderna och transportererna, skogsägornas arrendering samt levnadskostnaderna i Norrland i jämförelse med det övriga Sverige. Institutet har dessutom tillsammans med Geografiska Förbundet givit ut ett stort bokverk: »Norrland, dess natur, befolkning och näringar», vars första upplaga kom ut i september i år och redan är i det närmaste utsåld.

Till sist vill jag nämna även ett fjärde slag av grundläggande utredningar som institutet för närvarande håller på med. Den industriella utvecklingen är ju främst beroende av den fria företagsamheten och det är därför en uppgift av största betydelse att studera förändringar i de enskilda företagens organisatoriska och ekonomiska struktur. I detta syfte ha dels balansräkningarna för cirka 175 större företag bearbetats för att belysa företagets utdelningspolitik, dels pågår en utredning rörande industriföretagens investeringar.

Även om undersökningar av de slag som jag redogjort för utgöra de väsentligaste av Industriens utredningsinstituts uppgifter, äro de emellertid icke den enda sidan av verksamheten. Institutet står därjämte till näringsorganisationernas förfogande för utredningar i samband med deras aktuella arbetsuppgifter, och institutets tjänstemän och sakkunniga anlitas av de statliga myndigheterna för utredningsuppdrag i samband med krisen. För att nämna ett aktuellt exempel: vid det pågående arbetet för att motverka den hotande inflationen. — Dessutom samlas och bearbetas inom institutet kontinuerligt tidnings- och tidskriftsmaterial rörande de ekonomiska förhållandena utomlands; två studier ha i år framlagts, en rörande koncentrationsåtgärder inom den engelska industrien och en motsvarande om koncentrations- och rationaliseringsåtgärder inom den tyska industrien. — Institutet vill slutligen även vara ett forum för det forsknings- och utredningsarbete, som självständigt bedrivs av industriföretagen. Hit kan hänföras att det står för publiceringen av en vetenskaplig undersökning rörande skogsarbetets teknik, som utförts av vissa värmländska bolag.

Kanske ligger emellertid den största betydelsen, när det gäller detta industriens eget utredningsorgan, som jag här ovan sökt beskriva, icke i någon av de utredningar, som det kan åstadkomma, utan i själva det faktum att det existerar — ett synligt bevis på det nära och för vårt land fruktbara samarbete som i dag äger rum inom den svenska industrien.

I. Svernilson.